

Verjongingskuur voor grasland

Netwerk van melkveehouders verdiept zich in doorzaaien

Scheurverboden, duurder voer en strengere mestregels maken een goede grasmat voor de melkveehouder onmisbaar. Een praktijknetwerk van veehouders zoekt met hulp van andere partijen uit of regelmatig doorzaaien kan bijdragen aan het vitaal houden van de zode. Daarvoor kijken ze ook over de grens.

Tot voor kort stond menig doorzaaimachine vooral stof te verzamelen in een hoekje van een schuur. De machine kwam vaak alleen tevoorschijn voor reparatiewerk na uitwintering. Steeds meer veehouders ontdekken doorzaaien echter als een goedkope manier om grasland jong en fris te houden. "Je kunt rustig stellen dat doorzaaien bezig is aan een come-back", zegt bedrijfsadviseur Wim van de Geest van K&G-advies. Samen met zijn compagnon Johan Kranenburg begeleidt hij zes groepen melkveehouders, verspreid over Nederland, die zich in praktijknetwerkverband bezig houden met graslandverjonging via doorzaai. Hierbij zijn onder andere machinebouwer Vredo, veredelaar Innoseeds en CUMELA Nederland

betrokken. Het deels met EU-geld betaalde project is afgelopen winter van start gegaan en draait in principe twee jaar.

Kranenburg en Van der Geest waren al eerder betrokken bij deoprojecten rond doorzaaien. "We merken dat de belangstelling onder veehouders groot is. Doorzaaien heeft dan ook meerdere voordelen. Enerzijds financieel: veehouders die minder vaak hun grasland hoeven te scheuren, besparen veel geld. Bovendien wordt scheuren steeds meer aan banden gelegd; op zandgrond mag het alleen nog in het voorjaar. Via doorzaai heb je dan toch een mogelijkheid om de nieuwste grasrassen in de mat te brengen. Die geven een betere kwaliteit voer en dragen bij aan een betere benutting

van mineralen. Het leidt, kortom, tot een efficiënter en duurzamer graslandgebruik. Minder vaak scheuren heeft ook een positief effect op de CO₂-balans, door onder andere een lager energieverbruik en het behoud van organische stof. Het CLM gaat dit klimaateffect voor ons uitrekenen en stelt per bedrijf een broeikasgasbalans op”, licht Kranenburg toe.

Gecoat zaad

Wat doorzaai een veehouder precies oplevert, is tot dusver lastig te onderbouwen, al wijzen langjarige Duitse proeven op een vijftien procent hogere opbrengst, in combinatie met een hogere voederwaarde. Vanuit het praktijknetwerk zijn op proefboerderij De Marke en op de Dairy Campus dit voorjaar doorzaaiproefvelden aangelegd. Hiervan worden in 2013 en 2014 de opbrengsten en de voederwaarde gemeten. Geprobeerd wordt om de proeven langer te laten doorlopen, zodat er harde cijfers beschikbaar komen.

De deelnemende veehouders hebben daarnaast op hun eigen bedrijven demoproeven aangelegd, waarin zij verschillende doorzaai technieken vergelijken, verschillende grasmengsels testen en al dan niet gecoat zaad gebruiken. Dit coaten van het zaad dient een tweeledig doel: er zit fosfaat in, dat het jonge grasplantje sneller op weg moet helpen, en de coating maakt het zaad zwaarder. Hierdoor is bij breedwerpig strooien de kans groter dat het zaad meteen in contact komt met de grond. Praktijkervaringen lijken te bevestigen dat het zaad hierdoor beter aanslaat.

Het moment van doorzaaien is ook punt van aandacht. In een snel groeiende zode maakt nieuw gezaaid gras weinig kans. De telers in het netwerk die een zware snede hebben geoogst, zagen weinig effect van de verschillende behandelingen. Wie een sterke grasgroei verwacht, lijkt er dan ook verstandiger aan te doen om doorzaai tot het najaar uit te stellen.

Duitsland

De interesse voor doorzaaien beperkt zich niet tot Nederland. Ook in Engeland en Duitsland staat het onderwerp bij boeren en praktijkonderzoekers op de agenda. Afgelopen maand kregen de deelnemers van het netwerk in de buurt van het Duitse Oldenburg tekst en uitleg van praktijkonderzoekers van de Landwirtschaftskammer Niedersachsen. Hoewel de omstandigheden en de wetgeving in Duitsland verschillen van de Nederlandse, streven de Duitse boeren hetzelfde doel na. Ook zij willen tegen geringe kosten hun gras productiever maken.

De Duitsers maken onderscheid tussen bijzaaien (übersaat) en doorzaaien (durchsaat). Graslanddeskundige Christine Kalzendorf: “Bijzaai is de term voor breedwerpig strooien, een manier om de mat dicht te houden. De techniek is simpel: het gaat om een universele strooier in combinatie met een wiedeg. Met vijf tot acht kilo zaaizaad per hectare is het een goedkope manier om onkruid te onderdrukken. Doorzaaien zie ik als correctiemaatregel op schade aan het grasland, veroorzaakt door weersinvloeden of door verkeerd beheer. Hiervoor is een schijvenmachine nodig, die vijftien tot twintig kilogram zaad per hectare verzaait. Deze manier van werken is in de regel effectiever.”

◀ Loonwerker Godfried van Eijden (rechts met bril) heeft verschillende systemen voor het doorzaaien van grasland. De Vredo is bij hem echt voor reparatiewerk.

Nederlandse praktijkdemo

Niet alleen in Duitsland is er veel belangstelling voor het doorzaaien, ook in Nederland groeit de markt. De afgelopen jaren is al door enkele tientallen loonwerkers geïnvesteerd in doorzaaiapparatuur. Op de ruwvoerstudiedag Melkers van Morgen van For Farmers op proefbedrijf De Marke in Hengelo in juni waren drie verschillende systemen naast elkaar te zien. Eén daarvan is een oude bekende. Het betreft de Vredo-doorzaai, die duidelijk een revival lijkt te beleven. Juist vanwege de belangstelling voor het doorzaaien en de behoefte aan capaciteit heeft Vredo nu een zes meter brede variant ontworpen. Voordeel hiervan is dat deze bij transport door het opvouwen juist minder breed is dan de bekende doorzaai. De werking is bekend: de Vredo snijdt een sleufje en legt het zaad daarin weg. Voordeel is dat het zaad bijna gegaandeerd op de vochtige grond komt (mits op het juiste moment gezaaid). In wezen zou daardoor met wat minder zaad kunnen worden volstaan. Een nadeel kan zijn dat bij droogte de gleufjes wat droogtegevoelig zijn. Een ander nadelig punt is de hoge prijs van de machine. Een opvallende aanvulling op de demo was de fronteg met egalisatiebalk. Hierdoor ontstaat een mooie aanvulling op de doorzaaiunit van Vredo en kun je toch wat oud gras en onkruid lostrekken en eventuele molshopen wat egaliseren.

Speciaal voor het allround graslandonderhoud is de Heva-combinatie van Landkracht. Deze heeft niet alleen een egalisatiebalk en eg, maar ook een drukrol. Dit maakt de combinatie ook geschikt voor het voorjaar, vindt Joost ter Horst van importeur Landkracht. “Wie rolt er nu nog in het voorjaar, terwijl dit zo’n belangrijke bewerking kan zijn om gras weer goed aan te laten slaan.” Bijkomend voordeel in andere delen van het jaar kan zijn dat het zaad wat wordt aangedrukt in de bodem. Nadeel van deze combinatie is dat het zaad tussen het gras wordt geblazen en daar zeker bij nattere omstandigheden aan kan blijven hangen.

De derde combinatie op de demo was een drie meter brede combinatie van Evers. Deze heeft ook een egalisatiebalk en eg, met daarop gewoon een Fiona-zaaimachine. Door de drukwielen wordt de grasmat wat aangedrukt en het meeste zaad ook in de bodem geduwd.

Hoewel alle combinaties mooi werk afleveren, is het vooral de loonwerker zelf die het succes zal maken, stelt Ter Horst. “Dat is lastig, want veehouders zijn ongeduldige klanten. Die zul je duidelijk moeten maken dat doorzaaien een kwestie van herhaling is. Alleen dan kun je voor relatief lage kosten grasland ook echt verbeteren.”

De combinatie van Vredo met voorop de Grasprofi van Evers.

De Heva-combinatie van Landkracht bevat alle onderdelen voor graslandonderhoud, zoals een egalisatiebalk, een wiedeeg en een landrol.

Een relatief simpele combinatie is deze graslandunit van Evers met de Fiona-zaaimachine speciaal voor grasland.

In het geval van bijzaaien adviseert Kalzendorf om de grasmat na te rollen met een geprofileerde wals. Hierdoor slaat meer zaad aan. Ook is het volgens haar zaak het bijzaaien meerdere malen te herhalen voor het beste effect.

Vredo versus wiedeeg

Hoe zijn de praktijkervaringen in Duitsland? De groep bezocht Jens Tollner, melkveehouder in Ovelgönne. Lopend over zijn zompige weiland (er was net 110 millimeter water gevallen) liet hij de Nederlandse groep zien dat het creëren van een goede grasmat op zijn grond een lastige klus is. De bodem bestaat uit een dunne laag zware klei op een veenondergrond. Slechte grassen krijgen er snel de overhand. Tollner heeft samen met een collega geïnvesteerd in een negen meter brede wiedeeg met strooiunit. Met hun eigen machine is het eenvoudig om kleine perceelsdelen over te zaaien en daarvoor het optimale moment uit te kiezen.

Voor het grotere werk belt Tollner loonwerker Godfried van Eijden. Deze van oorsprong Nederlandse ondernemer heeft net zijn 25-jarig jubileum gevierd als loonwerker in Duitsland. Het vernieuwen en verbeteren van grasland is een belangrijke poot onder zijn bedrijf. Dat Tollner het doorzaaiwerk deels zelf op zich neemt, juicht hij toe. "Ik vind het een goed idee als veehouders zelf in apparatuur investeren. Voor een paar hectare kan ik immers niet langskomen", aldus Van Eijden. Hij beschikt over verschillende doorzaaisystemen en heeft zowel een Vredo-schijvenmachine staan als een aantal wiedeeggen. Beide systemen hebben voor- en nadelen, vindt hij. "De wiedeeg trekt in de herfst oogstresten goed weg, maar de aanslag van het zaad is minder. Mijn ervaring is dat van elke tien kilogram gebruikt zaad bij het Vredo-systeem er negen kilogram kiemt en bij de wiedeeg zes kilogram. Daar staat tegenover dat de Vredo erg weersgevoelig is. Als het nat is, koekt de boel snel aan. Dit voorjaar heb ik de Vredo niet kunnen gebruiken." Van Eijden heeft samen met de plaatselijke 'Landhandel' specifiek voor de groeiomstandigheden in de regio een graszaadmengsel samengesteld. Bij het doorzaaien met de Vredo houdt hij gemiddeld tien tot vijftien kilogram aan. De chauffeur kijkt mee en regelt de hoeveelheid gaandeweg bij. De loonwerker rekent een uurtarief voor het doorzaaien dat omgerekend neerkomt op € 33,- per hectare. Daar kan een dieseltoeslag bij komen.

Grasland-apk

Kranenburg en Van der Geest verwachten dat ook in Nederland een deel van de veehouders zelf zal investeren in eenvoudige doorzaaiapparatuur, maar ook het materieel en de kunde van de loonwerker zal nodig zijn om het uiterste uit de grasmat te halen. Om de sector daarbij te helpen, gaat het netwerk het komende jaar praktische tools ontwikkelen. Zo zullen studenten van de CAH Vilentum in Dronten een grasland-apk gaan opstellen, worden er beheersplannen gemaakt voor het grasland van de deelnemers en komen er trainingen voor het afstellen van doorzaaiapparatuur. Al deze aandacht zou de doorzaaimachine zomaar weer een plekje vooraan in de loods kunnen opleveren. Meer informatie is te vinden op de website van het praktijknetwerk: www.graslanddoorzaaien.nl.

Tekst & foto's: **Egbert Jonkheer en Toon van der Stok**